

ПСИХОЛОГІЯ СУДДІ

Магдисюк Людмила Іванівна

доцент кафедри практичної та клінічної психології,
кандидат психологічних наук
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Павлова Богдана Василівна

студентка 4 курсу
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Кунц Ірина Сергіївна

студентка 2 курсу
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Статтю присвячено проблемі теоретичного дослідження психологічних особливостей судді, як особи, що відповідає за винесення вироку під час судового процесу. Здійснено детальний теоретичний огляд особливостей ведення судового процесу та проаналізовано завдання, мету, відповідальність, котрі ставить за мету суддя під час прийняття та винесення рішень. Також, проаналізовано ті якості, котрими обов'язково має володіти суддя, як посадова особа у будь-якому суді.

Ключові слова: суд, допит, підсудний, суддя, моральні якості, вольові якості, психологічні особливості, професійний обов'язок, діяльність судді.

Key words: court, interrogation, defendant, judge, moral qualities, volitional qualities, psychological peculiarities, professional duty, activity of a judge.

Суддя – посадова особа відповідного суду, носій судової влади. Це та особа, яка уповноважена виносити судові рішення від імені держави. З цим пов'язане її підкорення тільки закону, заборона впливу на неї будь-яким способом [5].

У процесі дослідження події суддя конструє уявні моделі, висуває судові версії. Наявність обвинувального висновку у матеріалах кримінальної справи не повинна справляти сутес-

тивного впливу на суддю. Відповідно, пізнавальна діяльність судді спирається на вже зібрані матеріали, якими є докази з кримінальної справи на досудовому слідстві. Найважливішим елементом професійної спрямованості судді є **професійний обов'язок**, пов'язаний з професійною честю, постійним підвищенням майстерності, прагненням особистим прикладом виховати у людей повагу до закону, правосуддя, суду, високими етичними ви-

могами, які суттєво впливають на хід правосуддя [4, с. 86-89].

За роки дослідження, зрозумілим є те, що у суді не читають лекції, узагальнюють результати, навпаки – суд є тим місцем де «вирішується доля людей», розслідуються індивідуальні особливості тої чи іншої події, ті ж особливості усіх учасників судового процесу. Тут не може йтися про злочинність узагалі, а лише про злочинність саме тієї людини, яка сидить на лаві підсудних. Перебуваючи у межах того злочину, який засуджується і який він вивчає, захисник повинен тільки з нього враховувати свої дані і доводи, ґрунтуючись тільки на клінічному вивченні окремого випадку [1].

Зрозумілим є те, що судді у змагальному процесі, який характеризується як і обвинуваченням, так і захистом, належить регулююча роль. Така роль полягає у створенні ділової обстановки судового процесу, визначенні і регулюванні спілкувань, усуненні конфліктних відносин, зниженні надмірного емоційного збудження учасників [3].

Відповідно, до самого визначення поняття судді, судового процесу, ми можемо зробити певний висновок, який свідчить про те, що суддя повинен відрізнятись високими моральними параметрами, прагненням до справедливості. Необхідний індивідуальний підхід до кожної людини, поважне ставлення до її особистості [3].

Потрібно сказати, що діяльність судді включає такі найголовніші аспекти [2]:

- соціальний, який характеризується високою відповідальністю за свою діяльність, неупередженість тощо);
- реконструктивний, котрий включає загальний і спеціальний інтелект, пам'ять, увага, аналітичне мислення, інтуїція судді;
- комунікативний, тобто чуйність, емоційна стійкість, вміння слухати і розмовляти;
- організаційний, під яким розуміємо такі якості як воля, зібраність, цілеспрямованість, наполегливість;
- писемність, це загальна і спеціальна культура письмової мови, навички в складанні письмових документів [2].

Найголовнішою із функцій суду є дотримання моральних вимог в діяльності судді – це виховна функція. Всі його зауваження та пропозиції, жести, міміка знаходяться під пильним контролем всіх учасників судового засідання. Тому він повинен володіти достатньо сильною волею, бути неупередженим, принциповим, рішучим, уважним, об'єктивним, в міру строгим, наведені ним доводи повинні бути переконливі. Суддя зобов'язаний критично ставитися до справи, уважно вивчати матеріали, незважаючи на авторитет осіб, які їх підготували, бути терплячим, ерудованим, скромним, розсудливим, людяним, порядним, поважати закон [1].

Потрібно зауважити, що професійна діяльність судді вимагає від нього розвинених психофізіологічних якостей [2]:

- емоційної стабільності (вміння володіти сильними емоціями);
- тривалості працездатності (властивість всіх психічних явищ в більшій чи меншій мірі зберігати доцільну структуру в умовах впливу несприятливих деформуючих її чинників);
- швидкого орієнтування в ситуації, винахідливості, розвинених властивостей уваги, таких як стійкість та розподіл [2].

Найважливішим у діяльності судді вважається допит підсудного, який є один із засобів встановлення судом обставин справи, що розглядається і захисту підсудним своїх інтересів. Специфіка допиту обумовлюється психологією стану допитуваного, це може бути стрес, фрустрація тощо. Суд прагне отримати від підсудного правдиві свідчення, однак такими вони будуть лише при встановленні психологічного контакту між судом і допитуваним. Тому завжди потрібно пам'ятати про індивідуальний підхід до підсудного, використовувати психологічні відомості про нього: рисах вдачі, звички, уподобання, темпераменті, емоційній сфері, ролі у злочині, зв'язках, взаєминах із близькими, друзями, співучасниками злочинних дій [1].

Важливо враховувати позитивні властивості підсудного (нагороди, захоплення, склад сім'ї, ставлення до дітей, батьків). Відповідно, суддя використовує тактику і психологію допиту підсудного, які будуються на використанні психологічних прийомів [3]:

- докладний і детальний допит;
- форсований і уповільнений темп допиту;
- зіставлення свідчень, даних на попередньому слідстві і в суді;
- аналіз судових експертних висновків;
- постановка несподіваних питань, питань «здалеку»; питань, заздалегідь невідомих підсудному та його захиснику;
- створення психологічного напруження (наприклад, несподівані доводи судді, питання, розраховані на раптовість);
- апеляція до позитивних якостей підсудного[3].

Як висновок, зрозумілим є те, що своїм виглядом суддя зобов'язаний виховувати у людей шанобливе ставлення до судових органів, виробляти впевненість у справедливості винесених ними рішень. Він повинен володіти вольовими, емоційними якостями, бути освіченим у своїй справі, володіти комунікативними та письмовими навичками.

Список використаних джерел

1. Бедь В. В. Юридична психологія: навч. посіб / В. В. Бедь. – Львів: Новий Світ, 2000. – 376 с.
2. Кікоть В. Я., Рибникова В. Ю. Юридична психологія (з основами загальної та соціальної психології) / В. Я. Кікоть, В. Ю. Рибникова. – Москва: Закон і право, 2006. – 463 с.
3. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія. Академічний курс, Підручник / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків: Право, 2008. – 240 с.

4. Магдисюк Л. І. Методи роботи практичного психолога у суді. / Л. І. Магдисюк, Б. В. Павлова // Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii. (30.01.2018) Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2018. – S. 86-89.
5. Соціологія: короткий енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.subject.com.ua/sociology/dict/409.html>